

Florin NEGOIȚĂ

**ISTORIA STATULUI
ȘI DREPTULUI ROMÂNESC**

Universul Juridic
București
-2011-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2011, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEGOIȚĂ, FLORIN

Istoria statului și dreptului românesc / Florin Negoită. -

București : Universul Juridic, 2011

ISBN 978-973-127-509-3

34(498)(091)(075.8)

342(498)(091)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro
COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

Motto:

„Nu mai găsim alt popor la care ilegalitatea să fie socotită ca o crimă. Vedeți astfel că e o foarte mare deosebire între cugetarea poporului de jos, care crede că orice ilegalitate e o crimă, și între cugetarea claselor de sus, care cred că ilegalitatea e nu numai lucrul cel mai permis, dar și suprema dovadă de putere, pe de o parte, și de inteligență, pe de altă parte. Este cineva om important dacă se supune legii?”

(N. Iorga - Conferința în fața parlamentarilor ardeleni - noiembrie 1919)

I. OBIECTUL ISTORIEI STATULUI ȘI DREPTULUI ROMÂNESC

Evoluția trecută a dreptului trebuie studiată pentru că „natura non facit saltus” și în dezvoltarea istorică a societății totdeauna o instituție are rădăcini adânci în instituțiile trecute. De aceea viitorul jurist trebuie să studieze și istoria dreptului și numai istoria dreptului, dar și istoria în general trebuie cunoscută ca jurist. A cunoaște o instituție juridică fără a cunoaște împrejurările istorice din care a ieșit este un nonsens.

„Fără istoria dreptului.... nu pot înțelege instituțiile.... A studia o instituție fără a o studia istoricește în trecut... este a ne reduce la un studiu care poate să aibă oarecare însemnătate practică, care nu formează mintea adevăratului jurist.” (M. Djuvara, Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare și drept pozitiv, Editura All, 1995, p. 101)

Istoria Statului și Dreptului Românesc devine vie prin legătura evolutivă care se face cu propriile noastre concepții juridice, pe care trebuie să le lumineze și să le îndumeze și prin puntea prezentului să lege trecutul de viitor.

Prin obiectul de investigație, disciplina mai sus precizată se încadrează armonnic în domeniul științelor sociale și are ca obiect studiul statului și dreptului existente pe actualul teritoriu al țării noastre din momentul creării și până astăzi. Cum dreptul face etern pereche cu statul, ca, de altfel, și cu politica, fără îndoială chiar dacă disciplina noastră, potrivit programei de învățământ se numește „Istoria Statului și Dreptului Românesc”, a fost necesar a analiza, circumscris în temă, și anume probleme mai importante din existența statului, privit ca o categorie istorico-filozofică. Făcând parte din

categoria științelor despre societate, „Istoria statului și dreptului românesc” are mai multe interdependențe, interacțiuni și conexiuni cu științele istorice.

Istoria dreptului este o „filă a istoriei României”, care stă la temelia dreptului, am spune noi. În afară de Istoria României (ca disciplină) sunt o serie de alte științe istorice, mult mai aproape prin obiectivul lor de istoria statului și a dreptului românesc.

Istoria generală a dreptului are ca obiect de studiu dreptul istoriei universale, anume cea ce este mai tipic în această problemă.

Istoria doctrinelor politico-juridice are ca obiect de cercetare evoluția ideilor despre stat și drept în decursul istoriei. În studiul problemelor sale, istoria dreptului românesc se folosește de datele furnizate de alte științe, dar care sunt considerate științe auxiliare sau ajutătoare, din perspectiva disciplinei noastre. Geografia oferă date utile în legătură cu mediul geografic, factor important în dezvoltarea societății. Iancu Maxim în „Etnogeneza românilor și a altor popoare europene privite prin prisma geografiei istorice”, Ed. Moldova, 1995, face precizări deosebit de importante privind interferența dintre cele două discipline. Filologia oferă date de importanță cardinală în legătură cu etimologia cuvintelor și evoluția acestora în decursul istoriei, dar, mai ales, în legătură cu semantica lor. Etnografia se ocupă cu studiul vieții populațiilor (a se vedea Dionisie Petru, „Conceptul de etnie”, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980).

Dintre științele considerate științe auxiliare amintim:

- arheologia care se ocupă cu sesizarea, descoperirea, studierea și valorificarea istorică a rămășițelor păstrate în pământ;
- paleografia, știința cercetării documentelor în original (forma scrisului, materialul pe care s-a scris etc.);
- epigrafia, știința descifrării inscripțiilor și interpretării conținutului lor;
- sigilografia, știința studierii pecetilor care s-au aplicat pe actele oficiale;
- heraldica, știința blazoanelor, a semnelor de noblețe și a semnelor distinctive ale diferitelor orașe și cetăți;
- numismatica, știința studierii monezilor.

La toate acestea se mai adaugă datele oferite de arhivistică, cronologie, genealogie, metrologie, muzeologie și critologie.

1. Necesitatea studierii Istoriei Statului și Dreptului Românesc

Afirmăm că studiul „Istoria dreptului românesc”, inclusiv „Dreptul cutumiar”, pentru studenții Facultăților de drept, este de o importanță cardinală, ce poate fi ilustrată din mai multe puncte de vedere.

1. Mai întâi, pentru că, dintr-un suprem unghi de vedere, se pune problema istoriei poporului nostru și, în mod deosebit, a istoriei antice și medievale, care rezolvă problema fundamentală a istoriei noastre, respectiv **etnogeneza poporului român și dreptul**, ca fenomen de suprastructură, împletindu-se organic cu viața social-economică și, mai ales, cu cea politică, indiferent de forma sa evolutivă-cutumiară „ori legislativă, ceea ce ilustrează istoria în toată intimitatea sa. Și vă întrebăm, întrebându-ne: ce poate fi mai important decât cunoașterea istoriei poporului nostru? Poate că viața și nimic mai mult. Un popor care nu-și cunoaște istoria ori nu vrea să și-o cunoască, indiferent cum este, aproape că nu se poate imagina. Iar pentru noi, românii, așa cum spunea Nicolae Iorga în

„Originea, firea și destinul neamului românesc”: este vorba de un popor care, prin strămoșii săi, își are originea de patru ori milenară”; **aceasta este mândria și aceasta este puterea noastră.**

Ar fi suficient, pentru a vă înfrumuseța spiritul, să vă reamintim într-un prezent marcat de tinerețea voastră, că dimensiunile majore al istoriei poporului nostru, sunt vechimea ei de patru milenii și statornicia sa între aceleași hotare: Munții Carpați și Balcani, apele Tisei, Dunării și Nistrului, împreunate cu **lupta, am putea spune eternă, pentru apărarea ființei și pământului străbun.**

Razele de istorie în spațiul carpato-danubiano-pontic sunt la fel de bătrâne ca și gândul omenesc, dar este cu prisosință dovedit că în urmă cu 2000 ani î. H., în teritoriul mai sus precizat, locuiau triburile geto-dace, ramură a marelui popor trac, care își începuse particularizarea etnoculturală și lingvistică în cadrul mării familii a neamurilor trace, desprinse și ele definitiv și demult din noua populație născută din amestecul triburilor neolitice, cu triburile păstorești și călărețe venite din est și nord, ce vorbeau acea generală limbă indo-europeană. Așadar, geții sau dacii rămași definitiv în istorie, după cum i-au numit grecii sau romanii, au făcut parte din grupul etnic al tracilor, care, potrivit părintelui istoriei, Herodot, cea mai autentică și autorizată voce a antichității, erau cel mai numeros după cel al indienilor.

Chiar dacă am admite că dacii trăiau în arcul Carpaților, iar geții în zona extracarpatică, esențial din spusele lui Strabon este faptul că geții și dacii vorbeau aceeași limbă și constituiau același popor (Geographia, VII, 3, 12).

S-au pierdut multe scrieri despre traco-geți și, din acest punct de vedere, ca, de altfel, și din multe altele, istoria nu a fost prea generoasă cu noi, dar ne-au rămas și suficiente documente certe și obiective, pentru a replăsmui ființa acestui popor geto-dac, invidiat de-a dreptul de toată antichitatea.

Platon, face următoarele precizări despre învățătura propovăduită de un medic trac, fidel lui Zamolxis: „toate trag din suflet, atât cele bune cât și cele rele ale trupului și ale ființei noastre întregi, revărsându-se din suflet așa cum se răsfrâng de la cap, asupra ochiului; trebuie mai întâi sufletului să-i dăm îngrijire, dacă vrem ca, deopotrivă, capul și restul trupului să o ducă mai bine, iar sufletul, spune el, se îngrijește cu anumite descântece, care sunt, la rândul lor, spusele și gândurile frumoase. Din acest spuse și gânduri se naște în suflete înțelepciunea”. Iată deci doctrina lui Zamolxis, și, implicit, spiritualitatea acestui popor. În timp ce multe ale popoare contemporane risipite prin multe văgăuni ale pământului nu aveau nici măcar conștiința de sine, fugărindu-se reciproc unii pe alții, strămoșii noștri făceau deja filosofie și-și puneau marile întrebări ale ființei umane, întrebări valabile și astăzi.

Prima știre istorică asupra geto-dacilor o datorăm părintelui istoriei, marele Herodot (484-420 î. H.). Binecuvântat va fi numele lui, atât timp cât va exista în istorie poporul român. Originar din Halicarnas, oraș din Asia Mică, a făcut multe călătorii în Egipt, Mesopotamia, Galiția, Macedonia, Siria și sudul Italiei, adunând impresii și bogate informații pentru opera sa, intitulată „Istoriei”.

Din totalul de nouă cărți, cât cuprind „Istoriile”, în primele cinci cărți descrie formarea Imperiului Persan și regiunile pe care le cucerește.

În „Istoriile” sale, Herodot ne-a furnizat multe date despre traci și geto-daci. Aflăm de la Herodot că „după indienii, seminția tracilor este cea mai numeroasă și dacă ar avea o singură conducere și s-ar înțelege între ei, ar fi, după părerea mea, de neînfrânt și cu mult

mai puternice decât toate semințiile pământului, dar unirea lor este cu neputință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea, ei sunt slabi”.

Același Herodot în „Istoriile” sale, relatează în detaliu desfășurarea campaniei regelui Persiei, Darius, asupra sciților, vecinii tracilor, din anul 514 î. H.

Uriașa armată a regelui persan a înaintat de-a lungul Mării Negre cu intenția de a trece Dunărea și de a-i supune pe sciți. Însăpămânați de puterea militară a perșilor, neamurile trace s-au plecat, unul după altul, cu excepția geților, care, deși au opus o rezistență îndărătnică, fură supuși de îndată, cu toate că sunt cei mai drepți și mai viteji dintre traci (Herodot „Istoriile” IV). În acest fel, Herodot îi monumentalizează definitiv pe cerul înstelat al istoriei noastre nemuritoare, pentru că nemuritori se considerau și geții, după cum precizează istoricul.

Dimensiunea cardinală a spiritualității religioase geto-dace era aceea că „ei nu mor, și că cel care piere se duce la Zamolxis, divinitatea lor, pe care unii îl cred a fi același cu Gebeleizis”.

Istoria n-ea hărăzit să ne confruntăm încă din anul 335 î. H. cu alt mare imperiu al lumii. Alexandru Macedon, urmașul lui Filip al II-lea, a pornit cu armata ce număra 30.000 de oameni împotriva triburilor, illyrilor și geților de la nord de Hemus. Marele Alexandru a trecut Dunărea în cursul unei nopți, însoțit de 1500 de călăreți și de vreo 4.000 de pedestrași. Iată cum descrie Arrian (a se vedea Izvoarele privind Istoria României, vol. I) acest fapt istoric: „Geții s-au retras spre un oraș ce se afla la o depărtare de o parasangă (aprox. 5,5 km) de Istros și se retraseră cât putură mai departe de fluviu, prin locuri singuratic”. Alexandru a cucerit orașul și a luat toată prada pe care o lăseseră geții. Prima personalitate bine definită istoric, prin puternica organizare a populației de la nord de Dunăre, a fost Dromichaites, învingătorul lui Lysimachos (urmașul lui Alexandru Macedon). Între anii 300 și 292 î. H., în timpul ultimei lupte cade prizonier chiar conducătorul Traciei elenistice, după ce în prima căzuse prizonier fiul său, Agatocles. Se deschide astfel drumul unei glorioase file din frământata istorie a strămoșilor noștri geto-daci, a marelui rege Burebista, despre care geograful grec Strabon scrie, lăsând la o parte trecutul îndepărtat al geților, următoarele: „Burebista, bărbat get, ajungând în fruntea neamului său care era istovit de războaie dese, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit o stăpânire puternică și a supus geților cea mai mare parte a populațiilor vecine, ba chiar a ajuns să fie temut și de romani”.

Același Strabon, și mai apoi Plutarh, ne informează despre un grandios proiect al lui Caesar de a porni înarmat împotriva lui Burebista și numai asasinarea sa în anul 44 î. e. n. a oprit materializarea lui. Oricum, la Roma, Lucanus pune în gura lui Cato următoarea implorație: „Feriți-ne de zei cerești, printr-un dezastru ce i-ar pune în mișcare pe geți, Roma să cadă”. Nu s-a întâmplat acest fapt, pentru că și Burebista a fost victima unui complot pe fondul unei răscoale ce se declanșase, împărțând soarta lui Caesar.

Dar, contemporan cu Burebista a fost și Deceneu, cu siguranță unul din cei mai mari filozofi ai antichității.

Dio Chrysostomos și apoi Iordanes ne fac următoarea apreciere: „el, adică Deceneu, observând înclinația geților de a-l asculta în toate, și că ei sunt din fire deștepți, i-a instruit în toate ramurile filosofiei, căci era un maestru priceput în acest domeniu. El i-a învățat etica, dezvățându-i de obiceiurile barbare, i-a instruit în științele fizicii, făcându-i să iasă conform legilor naturii, i-a învățat logica, făcându-i superiori celorlalte popoare, în privința minții”.

În mersul neostoit al istoriei, a urmat apoi marea confruntare a colosalului Imperiu Roman cu Dacia vremurilor lui Decebal. **„De marea lumină a Romei, rămâne însă pe veci luminată - Dacia”** - a afirmat Pârvan, vrând parcă să adauge că nu erau suficiente învățăturile lui Deceneu și nici infuziile de cultură de pe urma colonizării grecești, ci mai era nevoie de ceva pentru a solidifica mai puternic temelia poporului român.

A fost înfrânt Decebal și statul său, dar la spiritualitatea geto-dacă s-a adăugat și cea romană și, în ce ne privește pe noi, dreptul și obiceiurile romane. Însă miracolul spiritualității românești ulterioare, despre care vom vorbi neconținut în demersul nostru.

Civilizația autohtonă a putut fi „înfrântă” de geniul latin, apoi de suflul slav sau de impulsul bizantin, dar în spiritul ei rămâne geto-dacă. Au fost câteva reflecții care, așa cum spunea Constantin Noica, sunt deschiderea care închide sau, parafrazându-l, închiderea care deschide, de natura a releva dacă mai era cazul, că strămoșii noștri nu puteau să ajungă la spiritualitatea și forța pe care am precizat-o, dacă nu s-ar fi condus după normele de conduită temeinic fundamentate de cutuma vremurilor, și mai apoi, prin legi edictate de puterea statală. În tot demersul nostru ne vom strădui să le scoatem la suprafața timpului prezent.

2. Un al doilea motiv pentru care se impune studierea istoriei dreptului românesc este acela că această disciplină, alături de dreptul roman, **este alfabetul științei dreptului**. Prin intermediul acestei discipline vă familiarizați cu terminologia juridică, realizați semnificația, parte a unor concepte care în știința dreptului dobândesc alte semnificații decât în vorbirea curentă sau în alte științe. Veți face cunoștință cu aproape toate ramurile de drept și cu toate instituțiile juridice.

3. În al treilea rând, **fără a cunoaște evoluția istorică a instituțiilor de drept**, nu veți putea înțelege în toată plenitudinea sa și temeinicia lor aceste instituții. Exemple se pot da multe, dar sunt de prisos.

4. În fine, această disciplină vă va releva în mare măsură **specificul național al dreptului românesc, acea „notă cu precădere”, cum spunea Călinescu în esul „Specificul național”** („Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, p. 975). Alături de dreptul roman și de elementele de drept comparat de care veți lua cunoștință de la alte discipline, istoria dreptului românesc vă va descifra singularul și particularul din generalul universal.

5. Istoria Dreptului Românesc **este disciplina care se ocupă de evoluția sistemică, sincronică și diacronică a normelor, instituțiilor și concepțiilor juridice ale poporului român din cele mai vechi timpuri până în vremea noastră**.

6. Istoria dreptului românesc constituie un demers științific care nu ar fi posibil fără **laboriosul efort al generațiilor de înaintași** în investigarea vechiului drept românesc, efort concretizat și în vastul tratat apărut între anii 1980-1987 și la care și-au adus o contribuție însemnată și dascălii noștri de la școala clujeană și cărora le suntem mereu recunoscători și față de care avem datoria de a transmite pe mai departe făclia arzătoarei pasiuni pentru această disciplină științifică.

7. Cercetarea dreptului se impune prin folosirea atât a metodei istorice, cât și a metodei comparate. Prin concepție și conținut, disciplina Istoria Dreptului Românesc se bazează pe investigații științifice, dar și pe contribuții științifice, pe experiența și gândirea înaintașilor, deschizători de drumuri și reflecții, de care ne-am folosit în lucrarea prezentă pentru a cuprinde cât mai multe elemente din tezaurul politico-juridic românesc ce

alcătuiesc patrimoniul cultural național al Patriei noastre, având ca finalitate: **aflarea și respectarea adevărului, pe de o parte, dar și a demnității și interesului național, pe de altă parte.**

2. Periodizarea Istoriei Dreptului Românesc

Este o problemă ce poate fi îndelung controversată, datorită, în principal, legăturii indisolubile a dreptului cu instituția statală, în care sens, în mod obligatoriu trebuie să se țină sama de tipul de stat, pe de o parte, și, pe de altă parte, că, deși nu se contrapune cu periodizarea istoriei României, nu se poate identifica cu aceasta. Așa fiind, a face o periodicizare a istoriei dreptului fără a ține seama de tipul de stat ar fi o poveste a istoriei dreptului, și nu o teorie științifică.

Plecând de la acest postulat, iată cum periodicizăm istoria dreptului românesc, călăuzindu-ne fundamental după opiniile exprimate de prof. Vladimir Hanga (Istoria Dreptului Românesc), cât și de prof. D. Firoiu (Istoria Statului și Dreptului Românesc), care autori nu numai că ne-au fost profesori și le purtăm o considerație aparte, dar sunt și autori de necontestat în această materie de la școala clujeană, ieșeană și bucureșteană, pe care în mod simbolic am încercat „să-i aduc” la aceeași masă.

1. **Dreptul monarhiei dacice**, care cuprinde perioada de la formarea statului dac centralizat, culminând cu perioada regelui Burebista și Decebal și până la cucerirea Daciei de către Romani (106 e. n.).

2. **Dualismul juridic** în Dacia - provincie a imperiului Roman (106-271/274 e. n.).

3. **Dreptul feudal**, care cuprinde perioada fărâmițării feudale, respectiv de la retragerea aureliană până la formarea statelor române centralizate și în care are loc procesul de formare a Legii țării (Ius Valachium - vechiul drept cutumiar-agrar), și perioada monarhiei centralizate, care cuprinde perioada de la formarea statelor românești și până la revoluțiile din 1821, în care se săvârșesc dreptul cutumiar român (Ius Valachium) și apar primele legiuri scrise.

4. **Dreptul capitalist**, care cuprinde perioada de la revoluțiile burgheze din 1821 și 1848, până în anul 1947, un rol important în răspândirea relațiilor și noilor instituții capitaliste avându-l Regulamentele Organice.

5. **Dreptul socialist**, care cuprinde perioada 30 decembrie 1947-22 decembrie 1989.

Această ultimă perioadă a parcurs 2 etape:

1) etapa 23 august 1944-30 decembrie 1947 în care, prin măsurile politice de stânga, către extrema stângă, s-a pregătit terenul pentru trecerea la cea de-a doua etapă.

2) etapa 30 decembrie 1947- 22 decembrie 1989, când în România a fost instaurată dictatura totalitară de extremă stângă – dictatura comunistă.

6. **Dreptul de tranziție**, de după 22 decembrie 1989.

Istoria, înseamnă cartea de căpătâi a unei nații și analiza *sine ira et studio* a trecutului, pentru a ne ajuta la perceperea exactă și reală a prezentului și pentru prosperarea constructivă a viitorului.

Istoria statului și dreptului românesc înseamnă trecutul, prezentul și viitorul poporului român, înseamnă conștiința morală, politică și juridică, precum și instituțiile aferente acestora, din comuna primitivă și până astăzi.

Analiza istorico-juridică trebuie făcută *sine ira et studio*, pentru că este vorba despre trecutul poporului român, care, analizat și înțeles așa cum se cuvine, poate ajuta mult la perceperea și slujirea corectă a adevărului și prezentului, la prosperarea cu înțelepciune, inteligență și succes a viitorului.

II. STATUL ȘI DREPTUL GETO-DAC

Etnogeneza poporului român poate fi înțeleasă mai ușor prin analiza elementelor fundamentale ale organizării politice și ale instituțiilor juridice în mod cronologic.

Astfel, studierea lor este absolut necesară pentru înțelegerea unor particularități și caracteristici specifice ale acestora. De aceea în tratarea lor vom face deosebirea între:

1. Organizarea politică a dreptului geto-dac (sec. I î. H. -106 e.n.) și
2. Organizarea de stat și dreptul în Dacia – provincie romană (106 e. n. – 271/274 e. n).

Este cert că încă din secolul IV î. e. n., societatea geto-dacă a fost organizată în puternice formațiuni militare și numeroase cetăți aflate sub conducerea unor regi care își exercitau autoritatea pe întinse teritorii. Nu se poate însă susține că aceste uniuni de triburi, organizate pe baza democrației militare, în care atribuțiile de conducere socială aparțineau poporului înarmat, reprezenta deja o organizație politică.

Faptul că puterea unor regi ca Oroles, Rubobostes, Dromichaites este în continuă creștere, prin autoritatea lor impunându-se adunării generale a războinicilor (a se vedea în acest sens situația când Lysimachos cade prizonier, iar Dromichaites îl eliberează peste voința războinicilor săi), nu reprezenta altceva decât perioada de tranziție de la organizarea gentilico-tribală la cea politică, creându-se premisele necesare formării statului dac centralizat, ca putere politică oficialmente constituită.

1. Fenomenul de autoritate și putere politică

Fenomenele de autoritate se întâlnesc în mod constant în toate colectivitățile și implică, întotdeauna, o dublă relație, de comandant și supunere, și conduce la desprinderea grupului minoritar de guvernanți de grupul mai numeros de guvernanți, care se supun. Oricare ar fi importanța grupului în sânul căruia se constată fenomenul de autoritate, aceasta pune în operă, după caz, un sentiment de încredere și un element de constrângere, și, cel mai adesea, ambele.

Puterea politică (provine, în sens etimologic, din puterea cetății - orașului, iar în sens contemporan, din puterea statului) este și ea un fenomen de autoritate. Și ea implică acea dublă relație, de comandament și supunere, însă conduce la desprinderea grupului minoritar de guvernare de grupul mai numeros de guvernanți, care se supun. În plus, puterea politică conferă guvernanților mijloacele de constrângere de care aceștia au nevoie pentru a conduce și a supune pe cei care se opun. Constrângerea este un resort esențial al puterii politice.

Puterea politică a început mai întâi a fi atașată persoanei guvernanților, adesea șefi religioși sau militari, cu mai multă sau mai puțină legitimitate.

Apariția persoanei dirigențe unice este un prim pas pe calea instituționalizării

puterii politice, urmând orbita unei evoluții discontinue, în linie întreruptă, încetarea vieții acestuia declanșând dezorganizarea vieții politice, pentru ca apoi, printr-o altă personalitate, aceasta să renască. De aceea, în principiu, până la realizarea disocierii puterii politice de persoana guvernatorului, pentru a se putea raporta unei alte entități care să-i servească drept suport, nu se poate discuta despre apariția statului care să semnifice acel aparat de dirijare a societății, care are la îndemână diverse mijloace pentru a se impune, inclusiv mijloace de coercițiune. Așadar, statul apare în momentul în care puterea politică se disociază de persoana dirigentă unică, când acesta nu se mai identifică cu acea persoană, când există în sine, altfel spus, când aceasta ființează și după moartea persoanei dirigente, reclamând de îndată instituirea unei noi persoane dirigente.

Iată de ce, până în jurul anilor 82-70 î. H. nu putem vorbi de existența unui stat dac, pentru că prea multe au fost intermitențele și discontinuitățile în existența acestuia.

Pe temelia unității de neam, de cultură și civilizație spirituală și economică, marele Burebista a făurit un stat dac centralizat și independent a cărui existență a dăinuit și după moartea sa. Dimensiunile acestui stat au fost cu prisosință reliefate de Strabon în cartea sa „Geografia”: „getul Burebista, ajungând în fruntea poporului său care era istovit de războaie dese, l-a înălțat atât de mult prin exercițiu, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât la câțiva ani a făurit o stăpânire puternică și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, încât a ajuns să fie temut și de romani”. Fără îndoială, statul lui Burebista a conservat multe elemente din organizarea nucleelor prestale existente, pe care, de altfel, nu le-a desființat, ci doar le-a limitat atribuțiile în favoarea puterii centrale, a regelui.

2. Organele centrale ale statului

Puterea supremă în stat era deținută de rege. După cum preciza R. Vulpe în „Prioritatea agnaților la succesiunea tronului în Macedonia și Tracia”, instituția regalității tinde să devină ereditară, dovadă că Burebista și Decebal erau fiii de regi. Principiul eredității nu era însă absolut, întrucât puteau veni la succesiunea tronului și frații regelui și marele pontif.

Astfel, după Scorilo a veni la tron Duras, ca frate al regelui, și abia după el s-a urcat pe tron Decebal, fiul lui Scorilo, iar la moartea lui Burebista, tronul i-a revenit lui Deceneu, ca mare preot. Regele era șeful militar, judecătorul suprem, dar putea fi și mare preot.

În cadrul statului dac, după afirmațiile pe care ni le oferă Iordanes în cartea sa „Getica”, autoritatea religioasă avea un rol deosebit de important, întrucât în spiritualitatea dacă se considera că atât puterea regelui, cât și legile sunt de origine divină, pe de o parte, iar, pe de altă parte, acesteia îi reveneau și principalele atribuțiuni judecătorești. Așadar, autoritatea religioasă și-a adus o contribuție fundamentală la elaborarea și aplicarea sistemului de drept geto-dac. În executarea atribuțiilor, regele era ajutat de un corp de sfetnici, supus voinței sale. Se înțelege că disocierea puterii regale de cea religioasă nu era un principiu obligatoriu, ba, dimpotrivă, puteau fi reunite unicefal.

3. Organele locale

Puține izvoare istorice ne furnizează date cu privire la organizarea locală a Daciei. Un text al medicului grec Criton, care l-a însoțit pe Traian în războaiele dacice, confirmă existența unor dregători care îndeplineau diferite atribuțiuni stabilite de regalitate „iar unii erau puși mai mari peste treburile agricole, iar alții erau împărțiți la paza cetăților” (Suidas, *Lexicon-Treburile agricole*).

Așadar, distingem două categorii de dregători locali: cei care exercitau atribuțiuni din ordin administrativ, iar alții care dețineau comanda armatelor aflate pe teritoriul statului. Ar rezulta de aici că teritoriul statului era împărțit în unități administrativ-teritoriale (a se vedea Vladimir Hanga, „Dreptul cutumiar”, Ed. Fundației „Chemarea” Iași, 1993).

4. Instituții juridice la geto-daci

Deși documentația referitoare la instituțiile juridice la geto-daci este destul de săracă, totuși, datorită scriitorilor antici, latini și greci și a datelor oferite de arheologie putem încropi o idee generală despre problema pusă în discuție.

Privitor la premisele organizării politice și juridice în epoca antică menționăm existența și pe teritoriul patriei noastre a paleoliticului, mezoliticului și neoliticului. Menționăm doar că, pe parcursul epocii neolitice, procesul trecerii de la matriarhat la patriarhat, trecerea la epoca bronzului, există un traseu cu trei etape importante:

Etapa I - în care tatăl și soțul (bărbatul) au un loc subordonat în cadrul familiei matriliare;

Etapa II - creșterea treptată a importanței economice a bărbatului și a participării sale la viața de familie;

Etapa III - instaurarea patriarhatului.

Dacă matriarhatul reflecta o societate primitivă în care rolul conducător revine femeilor, datorită rolului important pe care îl au în economia casnică și raportului de rudenie pe linie feminină, femeia ocupând locul central, patriarhatul se manifestă prin stăpânirea bărbatului, recunoașterea paternității asupra copiilor, a dreptului acestora de moștenire și a dreptului bărbatului față de femeie. Ginții patriarhale îi revine obligația răzbunării sângelui. Copiii aparțin bărbatului, intră în ginta lui și primesc totemul lui. Copilul cel mai în vârstă al primei soții este avantajat față de ceilalți. Tatăl familiei este stăpânul absolut, putând să-și ucidă propriii copii, dacă ei constituie un pericol pentru el. Dreptul de moștenire include și obligația preluării datoriilor.

Poziția femeii oglindește gradul de intensificare al patriarhatului. Dependența acesteia se poate accentua, dar nu putea fi ucisă de bărbat, pentru că atunci acesta ar fi trebuit să plătească despăgubiri ginții femeii, obligație ce constituie o îngrădire a puterii patriarhale. Uneori patriarhatul și ginta matriarhală coexistă, copiii aparținând la două grupe, după modelul patriliar și matriliar.

Închegarea ginții patriarhale și apariția sclavajului patriarhal constituie indicii privind apariția unor elemente ale democrației militare. De aceea, existența patriarhatului constituie un reper al începutului destrămării societății primitive.

Obârșia așezămintelor juridice ale omenirii, deci și pe teritoriul românesc, poate fi cunoscută prin analogia oferită de dreptul cutumiar (obiceiul pământului, legea nescrisă).

Individul era o parte a comunității în care trăia și faptele fiecăruia se răsfrângeau asupra întregii comunități. De aceea, atât individul, cât și obștea cunoșteau foarte bine normele de drept cutumiar, norme practice, pentru că slujeau siguranța vieții tuturor.

În aceste comunități, schimbarea hotărârii judecătorești era imposibilă, dreptul fiind neștrămutat și autoritar. Ideile juridice erau puternic dezvoltate. În ducerea la îndeplinire a legilor s-au încheiat anumite reguli statornice, consfințite până la tradiție și impuse de opinia publică (colectivitate, membrii tribului).

Organizațiile obștești ale societății primitive au atât juridic, cât și social, menirea de a rânduia viața dinlăuntru și din afara comunității, de a menține coeziunea grupului, de a asigura traiul cotidian, de a menține pacea în interior și în exterior.

La triburile de vânători și culegători din paleolitic, principalele norme de drept sunt legate de:

- teritoriul tribului – principiul teritorial (hotar, solii, schimburi etc.);
- obținerea și repartizarea hranei (împărțirea prăzii fiecărui individ, dinainte rânduită);
- sistemul de proprietate era reprezentativ doar pentru anumite obiecte, de o însărcinare sau de un uzufruct, nicidecum de o stăpânire absolută sau dominium;
- grupul poartă grija întregii vieți zilnice a individului, pe tărâm social și juridic.

Opinia publică a membrilor grupului constituie cea mai puternică armă a sa, care statornicește pacea în interiorul colectivității, având rol de prevenire, silind individul să respecte normele de drept, dar și rol activ, în cazul aplicării pedepselor. Individul nu se putea sustrage opiniei publice, căci nimeni nu putea părăsi tribul fără a muri. În triburile de vânători și culegători, căpeteniile erau foarte rare și depindeau de decizia colectivității. Din același motiv nici pedepsele nu ajung decât foarte rar la pedeapsa capitală.

În triburile de crescători de vite pășunile sunt proprietatea întregului trib. Tribul ca atare nu are niciun rol privind dreptul, în această direcție precumpănind familia mare, patriarhală. În fruntea tribului se afla căpetenia, aleasă sau moștenind dregătoria, alături de care se afla sfatul bătrânilor. Judecarea pricinilor, de cele mai multe ori răzbunarea de sânge, cade în pricina părților interesate. Exista proprietatea privată reprezentată prin turmele de vite. Dreptul de moștenire revenea primului născut (primogenitura). Începutul de ierarhie socială apare după contactul acestor triburi cu triburile de păstori.

Comunitățile agricole cunosc o serie de nuanțări de organizare și norme juridice față de triburile de vânători și culegători sau cele de păstori:

- În cadrul principiului teritorial, valoarea absolută a pământului se concentrează îndeosebi în acea parte a teritoriului tribal față de care tribul nu-și poate dobândi hrana, zonă care este câmpul de recoltare, acesta devenind centrul vieții economice și juridice a tribului. El constituie factorul fundamental al sedentarizării și adunării oamenilor într-o colectivitate mai mare sau mai multor grupuri care utilizau același câmp de recoltare. Nevoia de schimburi între cultivatori a creat un așezământ de drept intercomunitar, un ținut neutru pentru întâlnirile, serbările dintre grupuri (triburi). Existența acestor ținuturi avea rațiuni economice, juridice, culturale.

- Sistemul proprietății. Grupul local, în întregimea sa, era proprietarul câmpului de recoltare. Roadele culese se împărțeau între membrii comunității pe bază de reguli precise, chiar legi.

- Dreptul familial. Infidelitatea se pedepsea cu alungarea vremelnică a făptașului din trib.

- Instituția căpeteniei este ceva mai dezvoltată. Căile erau două: una prin grupul totemic sau prin însușiri personale. Conducătorul (căpetenie) avea mai ales funcții administrative, puterea supremă deținând-o tot opinia publică a grupului local reprezentată de un sfat al bătrânilor sau un sfat al căpeteniilor ginților.

Ca o particularitate, exista dreptul de adăpostire și, legat de acesta, dreptul de tabu (al unui obiect, loc etc.). Dreptul de tabu al unui loc se răsfrânge și asupra plantelor, animalelor și oamenilor care se vor adăposti în acel loc.

Nomele de drept consfințite de opinia publică a tribului au o dublă sarcină:

- a) prevenirea oricăror încălcări prin mijloace pasive, prin simpla prezență;
- b) intervenția activă când normele au fost încălcate, când un individ sau mai mulți primejduiesc siguranța tuturor.

Judecata opiniei publice și aducerea la îndeplinire a hotărârilor diferă de la trib la trib. Se sancționa după reguli bine stabilite, în fața unui tribunal alcătuit din căpetenii și bătrâni. Chemarea la judecată se făcea uneori chiar de către părți, alteori de către căpetenie. Dintre mijloacele de cercetare se pot enumera cazna, jurământul, ordalia (judecarea prin băutură sau prin otrăvire), mărturia, cercetarea la fața locului etc. Înainte de pronunțarea sentinței avea loc o consfătuire secretă a tribului la care luau hotărâri prin majoritate de voturi. Judecata se întemeia mai ales pe împăcarea părților, iar pentru preîntâmpinarea răzbunării se hotăra de obicei plata unei răscumpărări.

În concluzie, în societatea primitivă exista o legătură foarte strânsă între modul de organizare socială, proprietatea asupra pământului și formele de organizare ale economiei. Normele de drept aveau menirea a reglementa:

- proprietatea colectivă a grupului local asupra pământului;
- locul și rolul important al membrilor în colectivitate;
- asigurarea hranei tuturor membrilor colectivității;
- asigurarea unor condiții optime interne și externe de existență a tribului.

Așa după cum subliniază profesorul universitar dr. docent Vladimir Hanga, în „Istoria dreptului românesc, Drept cutumiar”: „paralel cu apariția și consolidarea statului are loc procesul de formare și dezvoltare cutumiară a instituțiilor juridice, deoarece cutuma a constituit prima și cea mai importantă formă de manifestare a regulilor de drept”.

Astfel, în condițiile celei de-a doua epoci a fierului din spațiul carpato-danubiano-pontic, în urma progreselor economice, relațiile gentilice patriarhale continuă să se dezvolte, cristalizându-se organizarea social-politică a democrației militare, ultima etapă a procesului de destrămarea societății primitive, care face trecerea spre etapa apariției statului geto-dac.

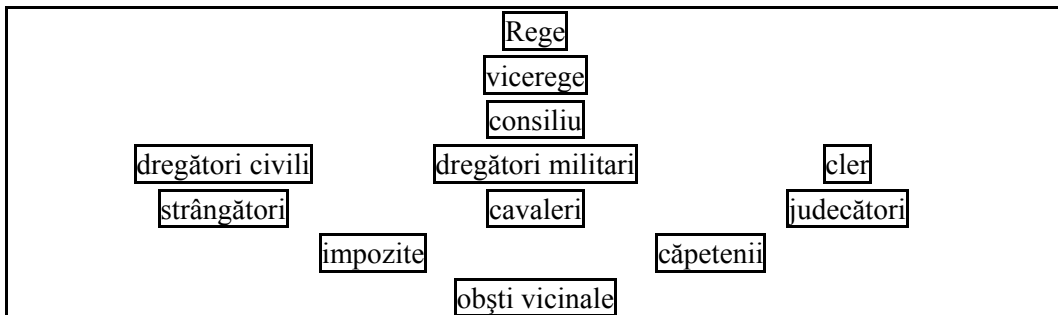
Democrația militară conține câteva elemente fundamentale care se găsesc și în societatea geto-dacă:

- existența unor organe speciale ale conducerii tribului: „regii” (a căror funcție va deveni ereditară), sfatul tribului și adunarea generală a tribului;
- îmbogățirea și consolidarea prin războaie de pradă a vârfurilor sociale care, prin acumulări de averi (pământ, vite, obiecte de preț) se diferențiază tot mai mult de păturile sărace;
- scăderea „democratismului gentilic” și transformarea lui într-un democratism militar în care rolul hotărâtor în treburile publice îl are poporul înarmat.

Evoluția internă, împrejurările externe și factorul religios au fost premisele care au contribuit la consolidarea tendințelor centralizatoare în lumea geto-dacă spre forma

statală, astfel încât într-un moment apropiat domniei lui Burebista să se treacă la organizarea de tip statal.

- Structura aparatului de stat în vremea lui Burebista se prezenta astfel:

Astfel organizat, statul dac a corespuns necesităților evolutive ale societății dacice. Rolul lui Burebista a fost extrem de important, el acționând în sensul necesităților social-economice ale momentului, decretând primul stat prin unirea tuturor semințiilor geto-dacice.

Totuși, dacă am da crezare lui Iordanes și Dio Crysostomus, atunci ar fi necesar să semnalăm că regele Burebista a elaborat și legi, mai ales cu caracter religios, pentru consolidarea statului.

Informațiile sumare privitoare la societatea și statul dac nu permit cunoașterea în amănunțime a instituțiilor juridice și normelor de drept ale geto-dacilor.

Mai bine cunoscute pe baza informațiilor documentare sunt:

- dreptul penal și procedura de judecată;
- regimul persoanelor și familia;
- regimul bunurilor și obligațiilor;
- constituirea sistemului de relații externe.

a) Dreptul penal și procedura de judecată. Normele de drept penal se cristalizează în perioada de consolidare a statului. Asprimea lor derivă din necesitatea sancționării celor care s-ar împotrivi noii ordini politice instaurate. Aceste norme nu exclud elemente gentilice (cutumiare), în cazuri cum ar fi de exemplu răzbunarea sângelui. Sistemul represiv geto-dac cuprindea sancționarea - de obicei cu moartea - a unor infracțiuni considerate grave: încălcarea interdicțiilor religioase (sacrilegiile) sau a celor stabilite de autoritatea centrală.

Organizarea instanțelor judecătorești și procedura de judecată reflectă împletirea activității de stat cu cea juridică și religioasă, fapt ce constituie o caracteristică fundamentală a sistemului juridic geto-dac. Începând cu Zamolxe - zeu suprem, dar și mare conducător și judecător al dacilor, numeroase alte personalități ale vieții politice dacice au cumulat și alte funcții alături de funcția supremă în stat. Deci regii geto-daci, în calitate de conducători ai statului, erau șefii supremi ai justiției, împletind activitatea lor politică și juridică cu cea religioasă.

b) Proprietatea la geto-daci. Principala formă de proprietate geto-dacică a constituit-o proprietatea imobiliară (proprietatea asupra pământului). În cadrul obștii sătești sau vicinale exista proprietate comună (sătească) asupra terenurilor arabile, a

pășunilor, a pădurilor, apelor etc. și proprietatea privată a individului sau a familiei sale (casa, terenul înconjurător casei, bunurile personale etc.).

Trecerea spre proprietatea privată asupra pământului cunoaște o fază intermediară în care, deși terenul continuă să rămână proprietate colectivă, se împarte periodic între membrii obștii, fiecare lucrând parcele ce-i reveneau prin împărțire și însușindu-și roadele muncii sale.

Izvoarele în această materie sunt confuze, dând naștere la mai multe controverse în literatura de specialitate. Deși de această problemă s-au ocupat autori iluștri, precum Constantin Daicoviciu, Hadrian Daicoviciu, V. Hanga și mulți alții, totuși ea a rămas deschisă și în zilele noastre. Plecând de la versurile lui Horațiu din „Ode” s-a tras concluzia că, datorită modului lor de organizare în obști sătești (de vecinătate), proprietatea a fost comună asupra pământului agricol, apelor și pășunilor. Într-o primă traducere, Horațiu afirmă:

„Bine-i sciților cei din câmp
Care au din strămoși care drept sălaş
Geții aspri au traiul bun:
Roadă dând belșug glia cea fără de hat
Strâng recolte obștii cu sârg
Iar pe ogor nu-i mai prinzi anul de cum s-a dus
Sortu-i face egali în drept
Treaba ți-i isprăvit? Altul să vină în loc”.

Într-o traducere a aceluiași text, dar mai prozaică, versurile expun următoarele:

„Mai bine sciții câmpeni, pe ale căror case rătăcitoare le poartă după obicei carele; mai bine trăiesc geții cei aspri cărora țarinile nehotărnicite le produc grâu și roade libere, lor nici nu le place să cultive pământul mai mult de un an, căci un înlocuitor, primind o sarcină egală, lasă pe cel ce și-a îndeplinit muncile să se odihnească” (apud, prof. dr. doc. V. Hanga, „Drept cutumiar”, op. cit).

S-a tras, de asemenea, concluzia că pe lângă pământurile nehotărnicite ar fi putut exista și terenuri hotărnicite, care ar fi servit altor scopuri decât agriculturii.

Constantin Daicoviciu conchide că în ce privește casa, ograda, uneltele de muncă, cirezile și turmele de animale acestea au fost private. Concluzia este desprinsă din rezultatele săpăturile arheologice de pe teritoriul țării noastre (a se vedea „Istoria românilor” Compendiu, p. 42).

Reglementarea aspectelor apărute în organizarea societății impunea existența unor norme în domeniul dreptului și obligațiilor. Membrii de rând ai colectivității aveau obligații de a participa la edificarea construcțiilor publice necesare politicii economice sau militare ale autorității centrale sau ale conducătorului local. De asemenea, erau necesare norme care să reglementeze diferite aspecte ale vieții economice: buna desfășurare a activității meșteșugărești sau comerciale.

c) Capacitatea juridică a persoanelor. Cristalizarea claselor sociale, constituirea statului și elaborarea unei legislații scrise sunt procese care se intercondiționează reciproc. Într-o organizare statală structurată social pe existența mai multor clase, capacitatea juridică a persoanelor nu putea fi apreciată decât în raport cu poziția socială, existând deținători de bunuri cu capacitate juridică lărgită sau mai restrânsă și sclavajul cu trăsături patriarhale.

Din informațiile pe care le deținem de la autori antici, este cert că societatea geto-dacă era diferențiată în materie de capacitate juridică.

Iordanes în „Getica” afirmă că „cei mai aleși dintre geți au fost mai întâi numiți *tarabostes*, apoi *pileati*, dintre aceștia se alegeau regii și preoții”.

Dio Casius precizează că „Decebal trimise chiar mai înainte de a fi învins o solie la Traian, nu din *comati*, ca mai înainte, ci dintre cei mai de vază *pileati*”.

Cât privește situația sclavilor, deși aceasta nu s-a manifestat în forme clasice, este cert că ea a existat. Strabon în „Geografia”, crede că sclavilor în lumea geto-dacă li se spunea Daoi. Așadar, nobililor (*tarabostes* sau *pileati*) le era asigurată o deplină capacitate juridică, putând deveni chiar regi și preoți, iar populația de rând (*comati* sau *capilati*) avea o capacitate juridică mai restrânsă. Cât privește pe sclavi, aceștia erau excluși de la drepturile civile și politice, deși sclavia avea un caracter patriarhal.

d) Familia la geto-daci. Și în această materie informațiile pe care le avem sunt contradictorii. Dacă ar fi să-l credem pe Strabon în „Geografia”, care făcând trimitere la Meneandru, afirmă că „toți tracii, dar dintre toți mai cu seamă noi, geții, nu prea suntem cumpătați... chiar dintre noi nimeni nu se însoară decât cu 10 sau 11 femei, ba chiar cu 12 sau mai multe”, atunci familia la geto-daci era poligamă.

Heraclides Ponticus în „De rebus publicus”, spune că „fiecare trac ia 3 sau 4, ba unii chiar și 30 de neveste și se folosesc de ele ca slujnice”. Iulius Solinus afirmă „că la tracii, bărbații se laudă cu numărul nevestelor și socotesc ca o cinste căsătoria cu mai multe femei”.

Aceste observații nu pot fi absolutizate, deoarece nici Horațiu și nici Ovidiu, care cunoșteau bine societatea geto-dacică, nu au semnalat nimic despre o eventuală poligamie a familiei geto-dace. Dimpotrivă, Columna lui Traian redând scene din viața geto-dacilor este un argument în favoarea monogamiei, deoarece dacul este însoțit de o singură femeie.

În acest context probator, nu putem concluziona altfel decât că în evoluția instituției căsătoriei s-au cunoscut ambele forme: pentru cetățenii înstăriți practicându-se poligamia, iar pentru cei de rând monogamia, fiind exclusă poligamia. În sprijinul acestei concluzii ne ajută foarte mult Herodot, care afirmă că „turcii cumpărau neveste de la părinți, cu mulți bani”. Așadar, poligamia era accesibilă numai cetățenilor înstăriți. Soția se afla sub autoritatea și puterea bărbatului, putând fi pedepsită chiar cu moartea de către bărbat pentru infidelitate.

Odată cu consolidarea clasei conducătoare și cu necesitatea instaurării unei conduceri dinastice se va impune monogamia (căsătoria pereche) rezultată din necesitatea transmiterii averii, prin moștenire, de la o generație la alta, fără ca bogățiile acumulate să se risipească. Monogamia, consolidând poziția bărbatului în familie și societate, înlătură definitiv elementele matriarhale din cadrul relațiilor sociale. Familia geto-dacă este patriliniară și patrilocală, soția locuia la soț, descendența se stabilea după tată, copiii rămânând în familia acestuia. De asemenea se poate presupune, existând proprietatea individuală și familia monogamă, și existența unui sistem succesoral care să asigure continuitatea valorificării patrimoniului familiei de către urmașii direcți.

Există unele informații privitoare la formele căsătoriei. La încheierea căsătoriei, soția primea zestre - deci exista instituția dotei. De altfel, cuvântul „zestre” păstrat în limba română până astăzi este de origine geto-dacă.

Pomponius Mela, istoric și geograf roman de origine spaniolă care a scris o geografie a lumii intitulată „Așezarea lumii” și în care sunt date și informații geografice și etnografice privitoare la popoarele de pe țărmul Mării Negre, face unele precizări în

legătură cu constituirea căsătoriei geto-dacice. El afirmă că, potrivit obiceiului, fetele geto-dace erau vândute și, respectiv, cumpărate la licitație publică, „prețul variind în funcție de cinstea și frumusețea acestora”, iar în situația că nu erau cumpărate, trebuiau să își cumpere soțul. Acest obicei s-a păstrat până în zilele noastre, ceea ce ne facem să credem că afirmațiile geografului sunt adevărate, pentru că și astăzi la „târgul de fete” de pe Muntele Găina, astfel de practici mai sunt prezente.

Descendența copiilor s-a stabilit în primul rând după tată, familia fiind patrilineară și patrilocală.

e) Sistemul de relații externe. Desigur și între triburile și uniunile de triburi dacice existau o serie de contacte și convenții, înțelegeri, alianțe. Crearea statului a impus satisfacerea funcției externe a acestuia prin crearea unui organism instituționalizat și profilat pe probleme de politică externă. Informațiile indică prezența solilor ca reprezentanți ai regelui (ai autorității centrale) în problemele de politică externă (de exemplu solul Acornion din Dionxsopolis, reprezentant al lui Burebista în tratativele cu Pompei, sau soliile lui Decebal în timpul războaielor cu romanii).

De asemenea se cunoaște că atât triburile celtice învinse de Burebista, cât și orașele grecești de la Pontul Euxin plăteau tribut regelui dac. Conform tratatului încheiat de Decebal cu Domițian, Decebal primea din partea romanilor ajutoare și subsidii, el declarându-se „prieten” al Romei. În sistemul diplomației regilor daci intrau și legăturile matrimoniale, frecvent utilizate de conducătorii politici în toate timpurile (de exemplu Dromihete –Lisimach).

Concluzii:

Cucerirea romană a întrerupt evoluția firească a poporului dac, a civilizației, și a statului său în momentul în care se afla la periferia lumii clasice, întreaga sa dezvoltare urmând calea bătătorită de statele antichității clasice. Odată cu distrugerea sistemului politic geto-dac s-a întrerupt dezvoltarea firească a instituțiilor juridice și a dreptului geto-dac, ele urmând un nou curs „... dacă civilizația dacilor, mai puțin evoluată, a fost înfrântă și distrusă în ciocnirea militară cu civilizația Romei, caracterul ei clasic a trebuit să joace un rol de seamă în înlesnirea romanizării populației autohtone”. (C. Daicoviciu, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Cluj, 1972, p. 341)

REZUMAT:

I. Organizarea politică a geto-dacilor:

- 1. Istoricii antichi despre geto-daci;*
- 2. Democrația militară la geto-dac și însemnătatea lui Dromihete;*
- 3. Constituirea, organizarea politică și esența statului geto-dac;*
- 4. Organele centrale și locale;*
- 5. Organizarea militară.*

II. Norme și instituții juridice la geto-daci

1. Obiceiuri, norme de conduită și legislația statului geto-dac;

2. Instituții juridice:

- dreptul penal și procedura de judecată;

- proprietatea;

- persoanele și familia;

- obligațiile și contractele;

- sistemul de relații externe.

3. Izvoarele și mărturiile antice despre strămoșii poporului român.

III. DUALISMUL JURIDIC ÎN DACIA - PROVINCIE ROMANĂ

1. Organizarea centrală

A. D. Xenopol: „Stăpânirea romană în Dacia a fost un izvor de ordine și propășire”.

Deși teritoriul Daciei nu a ajuns în întregime sub stăpânirea romană (Maramureșul, Crișana și Nordul Moldovei au continuat să fie locuite de dacii liberi), după cum rezultă din inscripția descoperită la Corint și din informațiile geografului antic Claudius Ptolemeios, influențele civilizației romane, superioară celei dacice, s-au manifestat și dincolo de provincia creată de Traian, care a devenit o provincie imperială, subordonată direct împăratului, care o administra printr-un guvernator de rang pretorian, purtând titlul de *legatus Augusti pro praetore*, având ca principale prerogative *ius edicendi* (dreptul de a da edicte, deci de a le legifera), atribuții administrative și atribuții judecătorești (chiar dreptul de a pronunț pedeapsa capitală - *ius gladi*), atribuții militare și financiare.

În urma unei răscoale ce izbucnește în Dacia la moartea lui Traian (119 e. n.), împăratul Hadrian (117-138 e. n.) abandonează sudul Moldovei și o parte a câmpiei muntene și creează o provincie nouă din Oltenia și sud-estul Transilvaniei, numită Dacia inferioară (după poziția geografică), cu capitala la Drobeta, având în frunte un procurator, Augusti. De asemenea, din Dacia superioară, cu capitala la Ulpia Traiana Sarmisegetusa, rupe partea de sud a acesteia și creează o a treia provincie, Dacia Porolissensis, cu capitala la Napoca, guvernată de un procurator.

Marcus Aurelius (161-180) face o nouă organizare a provinciilor. Rămâne ca atare Dacia Porolissensis, dar creează Dacia Apulensis, iar din Banat și Oltenia creează Dacia Malvensis și pe toate trei le pune sub cârmuirea supremă a unui *legatus Augusti pro praetore Daciarum trium*. În vremea lui Severus Alexander (222-235) se instituie și un conciliu al celor trei Dacii, adunare provincială care se întrunea la Ulpia Traiana Sarmisegetusa și avea atribuții de comandă supremă a armatei din cele trei provincii.

2. Organizarea locală

În Dacia, provincie romană, au existat două categorii de așezări, urbane și rurale. Localitățile urbane se împărțeau în colonii și municipii. Coloniile erau centre urbane puternic romanizate, locuitorii lor bucurându-se de plenitudinea drepturilor politice și civile. Unele colonii se bucurau de „*Ius italicum*”, așa încât locuitorii lor puteau exercita proprietatea quiritară și nu plăteau impozit financiar. Municipiile aveau o condiție inferioară coloniilor, locuitorii lor bucurându-se de un statut juridic intermediar între cetățenii romani și pelegriini, iar diferența dintre aceștia începe să se estompeze cu timpul, cu o singură excepție, orașele din provincia Dacia au fost vechi așezări ale autohtonilor. Singura colonie exclusiv romană a fost Ulpia Traiana, numită, începând cu Hadrian,